

“COMISSARIEM UNA EXPOSICIÓ”

RECULL DE RECURSOS I EXPERIÈNCIES PER DESENVOLUPAR UN PROJECTE COL·LABORATIU ENTRE UN MUSEU I UN CENTRE EDUCATIU

Possiblement parlant amb l'alumnat ha sorgit la idea de fer una exposició. Sou davant d'un bon repte, que ens agradarà acompanyar-vos amb aquests recursos que hem anat recopilant al llarg de diverses experiències als museus de la Xarxa de Museus de les comarques de Tarragona i de les Terres de l'Ebre.

Les reflexions i propostes que es recullen surten de fer un procés d'investigació amb l'alumnat i d'emprar el disseny i el muntatge d'exposicions com una eina d'aprenentatge que permet culminar aquesta recerca per ser presentada públicament.

MOMENT 0

Aquesta primera fase serà molt diferent si...

- ja teniu clar que fareu una exposició però no sabeu la temàtica,
- teniu la temàtica i esteu valorant fer una exposició,
- no teniu res clar,
- només voleu fer el muntatge de l'exposició per presentar públicament treballs d'aula,
- voleu fer la vostra pròpia investigació i després presentar-la en format exposició.

MOTIVEM-NOS!

Per començar us proposem fer una activitat que serveixi per motivar tant als alumnes com als docents. Podeu comptar amb la **complicitat del museu** per anar a veure una exposició, fer un taller o activitat que us motivi, convidar algun expert a l'aula...

Si voleu dur a terme la vostra pròpia investigació és el moment de fer una pluja d'idees sobre els vostres interessos.

IDEES PRÈVIES. QUÈ EN SABEM?

És també el moment per recollir les idees prèvies que tingui l'alumnat. Com es fa una investigació? Què ens saben de la temàtica que investigareu o què s'imaginen? Què saben del muntatge d'exposicions?

És important recollir aquestes idees inicials dels alumnes que ens serviran per contrastar els aprenentatges.

FASE DE PLANIFICACIÓ - ACTIVITATS INICIALS

Un cop sapiguem què volem fer, és hora de planificar-nos. L'ideal és que puguem fer aquesta planificació conjuntament amb l'alumnat.

QUÈ VOLEM APRENDRE? QUÈ EN VOLEM SABER?

Us proposem que de forma individual pensin què volen aprendre (de la temàtica escollida, del procés d'investigació, del muntatge de l'exposició, del treball amb la resta de companys...). Un cop ho tinguin la idea és que ho comparteixin en petits grups i triïn les 3 idees que considerin més importants. Finalment ens reunirem en gran grup i cada grup exposarà el que ha pensat. Entre tots trieu les 6 idees principals i ja tindrem els objectius grupals i els objectius individuals redactats.

Cal recollir aquesta feina per no perdre de vista els objectius d'aprenentatge. Pot ser una bona idea penjar un cartell amb els objectius de classe durant tot el projecte.

PLANIFIQUEM-NOS

És el moment de pensar en quines tasques hem de fer i planificar-les al calendari en funció del temps que tinguem.

Per definir les diferents tasques, podem demanar la **col·laboració del museu** per tal de que ens assessori en:

- **Com es fa una investigació històrica i què necessitem?**
  - Com convertim la temàtica triada en objecte d'investigació? (No és el mateix investigar "la bruixeria" que "Com es va viure la bruixeria a la Conca de Barberà?").
  - Fonts primàries i secundàries.
  - Tipus de fonts (orals, escrites, materials i iconogràfiques).
  - Com analitzar les fonts: identificar la font, obtenir la informació que ens interessa, valorar la seva fiabilitat i contrastar-la amb altres fonts.
  - On fer la consulta (museu, arxiu, biblioteca...).
  - Com treballar amb la bibliografia.
  - Com fer una entrevista i com documentar-la o enregistrar-la
  - Com organitzem i com compartim la informació que trobem.
  - Fitxes de registre de peces (Annex 1)

- En cas que la vostra investigació sigui una creació artística o de l'àmbit de les ciències naturals i experimentals, demaneu la col·laboració del museu per planificar aquest apartat!
- **Com es fa el muntatge d'una exposició i què necessitem?**
Pot ser una bona idea **anar a veure el muntatge d'una exposició al Museu**, sobretot si ens pot atendre la persona que l'ha comissariat o ha fet el disseny i muntatge. Es pot valorar, deixar aquesta visita per quan acabem la investigació i ens posem de ple en el muntatge expositiu.

CRITERIS D'AVALUACIÓ. COM SABREM QUE ESTÀ BEN FET?

Per establir els criteris d'avaluació amb l'alumnat, podem partir de la planificació que hem fet i dels consells que ens hagin donat des del museu i reflexionar al voltant de dues preguntes:

- Què haig de fer, o en què haig de pensar, per fer aquest tipus de tasca (investigació, entrevista, treball en equip, muntatge de l'exposició)?
- Com puc saber si ho faig bé?

La resposta a la primera pregunta comporta fer explícits els criteris de realització i la segona, els criteris de qualitat. Es pot començar fent una reflexió individual i en petit grup, i després posar en comú les propostes i consensuar les que es considerin més adients. (SANMARTÍ, N. 2019)

Els criteris de realització els podem convertir en una base d'orientació que ens guïï tot el procés de treball.

ACTIVITATS DE DESENVOLUPAMENT

INVESTIGUEM

Abans de començar és molt important que tinguem clar quin és l'objecte de la nostra investigació, com farem la recerca i com organitzarem la documentació. Per això és molt important que prèviament haguem planificat bé aquesta part i haguem pogut comptar amb la complicitat del museu.

Un cop tinguem clar tota aquesta informació ens podem dividir en grups per subtemes, àmbits, llocs d'investigació... Podem tenir una carpeta compartida on penjar la informació, fer un racó a l'aula amb la bibliografia o peces que trobem...

Finalment podem organitzar un parell de sessions per compartir la informació que hem trobat a partir d'una exposició oral a l'aula per grups.

ORGANITZEM L'EXPOSICIÓ

Per organitzar l'exposició podem fer grups de treball que representin els diferents rols dels professionals que hi intervenen. Cal tenir molt clar quines són les tasques assignades a cada rol.

Si no hi hem anat, és un bon moment per **anar a veure el muntatge d'una exposició al museu** i parlar amb els diferents professionals que hi intervenen. Podem aprofitar per veure com s'inventarien les peces (Annex 1), veure documents de cessió de peces (Annex 2), observar tipus de vitrines, peanyes, cartel·les i altres recursos museogràfics... i parlar de què ens crida l'atenció, què hi trobem a faltar i què ens agradaria trobar-hi!

EQUIP DE COMISSARIS

Tot i que normalment és una tasca que recau en una persona, podem crear un equip de comissaris. Són els especialistes en el tema, els qui creen l'exposició, coordinen i supervisen totes les tasques:

- Elaborar el relat de l'exposició (a partir de la investigació) i tria del títol.
- Crear el guió museogràfic. Annex 3
- Donar indicacions sobre el disseny de l'exposició.
- Confeccionar l'índex de les peces que s'exposaran.
- Coordinar els diferents professionals que treballen en la creació de l'exposició (textos de sala, disseny i màrqueting, recursos expositius, muntatge, inauguració, desmuntatge, activitats,...).
- Coordinar el catàleg de l'exposició.

EQUIP DE PRODUCCIÓ:

- Elaborar els textos de sala.
- Recopilar les peces necessàries.
- Posar en valor el patrimoni creant una fitxa per cada peça per documentar-la. (annex 1)
- Coordinar els préstecs de peces i de materials (annex 2)
- Crear els elements museogràfics necessaris i complementaris (cartel·les, dibuixos, peces, fotografies, mapes, esquemes, audiovisuals, música,...).
- Traslladar l'exposició a l'espai virtual.

EQUIP DE RECURSOS:

- Fer una previsió d'ingressos i despeses de tots els equips.
- Elaborar un pressupost.
- Buscar finançament / sponsors.
- Recollir les necessitats de la resta d'equips i facilitar-los els recursos necessaris.

EQUIP DE COMUNICACIÓ:

- Elaborar un pla de comunicació.
- Dissenyar la imatge de l'exposició.
- Gestionar les plataformes virtuals com la pàgina web i xarxes socials.
- Redactar la nota o dossier de premsa.
- Fer les invitacions, fulletons informatius i cartell de l'exposició.
- Contactar amb els mitjans de comunicació.

EQUIP D'ACTIVITATS:

- Elaborar el programa d'activitats vinculades a l'exposició (passis de pel·lícules, xerrades, demostracions, visites comentades,...).
- Organitzar la inauguració de l'exposició (elaboració d'una escaleta de l'esdeveniment amb els parlaments i activitats complementàries).

EL RELAT DE L'EXPOSICIÓ

Una de les qüestions claus a nivell d'exposició és què explicarem i quins seran els conceptes claus, però sobretot com atraurem l'interès i l'atenció del visitant: què ens agradaria que ens expliquessin i com. Tot i que sigui feina de l'equip de comissaris, podem fer una pluja d'idees entre tots.

ELS RECURSOS MUSEOGRÀFICS

Quan fem el muntatge d'una exposició, hem de tenir en compte que té un llenguatge especial, diferent al que es fa servir en un diari, un llibre o una pel·lícula. És el que anomenem llenguatge museogràfic, que està format principalment per:

- Objectes: poden ser peces reals, però també una rèplica, un model, una maqueta, una escenografia que ens ajudi a contextualitzar els objectes...
- Experiències: tocar una peça, fer servir un objecte, escoltar el so d'una peça, tastar alguna cosa, sentir l'olor d'una peça, veure en directe un fenomen...
- Altres recursos auxiliars. Sovint el llenguatge museogràfic és poc explícit i es necessiten altres llenguatges que ens ajudin a la mediació: textos, fotografies, infografies, vídeos, visites...
- L'experiència social compartida: la conversa i la interactivitat (mental, manual, emocional).

ACCESSIBILITAT

A l'hora de dissenyar l'exposició és important que tinguem en compte que sigui accessible per totes les persones, independentment de les seves capacitats físiques, sensorials o intel·lectuals. **El museu us pot assessorar en aquest aspecte.**

EL MUNTATGE DE L'EXPOSICIÓ

És important saber en quin lloc farem l'exposició, tenir els permisos necessaris, anar a parlar amb els responsables de l'espai i conèixer totes les característiques tècniques: dimensions, parets, il·luminació, pantalles, so... Si no ens poden facilitar un plànol de l'espai, cal prendre mides i elaborar-ne un per dissenyar la ubicació dels diferents àmbits i tots els elements museogràfics.

Al moment de triar el lloc per fer l'exposició, és important valorar si aquest pot ser fora del centre educatiu: al mateix museu, biblioteca, centre cívic, sala d'exposicions... El fet de sortir de l'aula fa que el projecte tingui una significativitat especial, estigui contextualitzat en un entorn real, tingui un impacte en la comunitat, faci participar a l'alumnat de la vida social i els enfronti a l'opinió pública.

En les experiències realitzades en el marc del programa aproPA'T en les que l'exposició s'ha realitzat en el propi museu, és una bona manera per apropar encara més aquesta institució a l'alumnat i que se la sentin seva.

Inauguració de l'exposició "Parlem de bruixes"
Museu Comarcal de la Conca de Barberà. Institut Martí l'Humà

Inauguració de l'exposició "L'altre Tapiró al Museu"
Museu de Reus. Institut Josep Tapiró

ACTIVITATS D'APLICACIÓ

AVALUACIÓ.COM SABEM QUE ESTÀ BEN FET?

Si en les activitats inicials hem identificat els criteris d'avaluació amb l'alumnat, és hora de recuperar-los, revisar-los i parlar-ne. Si ho fem abans de la inauguració per comprovar que estigui tot correcte.

Pot ser un bon moment que com a docents o inclús **des del museu el fem arribar un retorn formatiu** amb coses i aspectes a millorar.

LA INAUGURACIÓ. IMPACTE SOCIAL, TRANSFERÈNCIA A LA COMUNITAT

És el moment de presentar la nostra exposició a la comunitat. Hem pensat com serà la inauguració?

En cas que participeu del programa aproPA'T és important que aquesta inauguració es faci fora de la fira de projectes, inclús fora de l'horari lectiu.

Us compartim tota un sèrie d'ítems a tenir en compte per a que ho valoreu:

- Quin dia i hora farem la inauguració? Una bona proposta pot ser una tarda-vespre.
- A qui convidarem? Famílies, alumnes, docents i direcció del centre educatiu, personal i direcció del Museu, personal de l'ajuntament, biblioteca, arxiu, entitats o persones que hagin col·laborat aportant informació o en el muntatge de l'exposició, amics... Des del museu us poden aconsellar amb el protocol!
- Prèviament, l'equip de comunicació haurà pensat com serà aquesta invitació, haurà contactat amb els mitjans de comunicació redactat una nota de premsa...
- Qui parlarà? En totes les exposicions hi ha uns breus parlaments que normalment fan els comissaris i les institucions convidades (museu, ajuntament, centre educatiu...) Des **del museu us poden aconsellar** en què dir, però també amb el protocol.
- Què necessitarem? Necessitarem micròfon pels parlaments, taula pel refrigeri, plats, gots, copes...
- Com participaran tots els alumnes? Està clar que no podem parlar tots en els parlaments, però sí que és important que cada alumne es senti protagonista. Busquem tasques per a cadascú? Parlaments, atesa de mitjans, atesa de convidats, explicació de l'exposició, organització del refrigeri, organització de jocs i activitats...

- Com anirem vestits? Pot donar-li solemnitat parlar de com anirem vestits, encara que decidim que anirem *casual*. És una manera d'aprendre a estar als llocs.

AVALUACIÓ. QUÈ HEM APRÈS?

Abans de la inauguració hem valorat si el nostre projecte i la nostra feina estaven ben fets, però, hem après alguna cosa? Ser conscients del nostre aprenentatge, de les dificultats en les que ens hem trobat, prendre decisions i sobretot saber en què ens cal millorar és una de les parts més importants a l'hora d'aprendre.

Si en les activitats inicials vam identificar els coneixements previs, els objectius individuals i grupals i hem anat recollint tot el material produït tant en la fase d'investigació com en el muntatge de l'exposició, és un bon moment per recuperar-ho i fer aflorar tot el procés.

FITXA DE REGISTRE

ANNEX 1

Vinculat a
document d'entrada:

Número d'inventari:

Nom objecte:

Autoria:

Cronologia:

Tècnica-materials:

Dimensions:

Procedència:

Propietat:

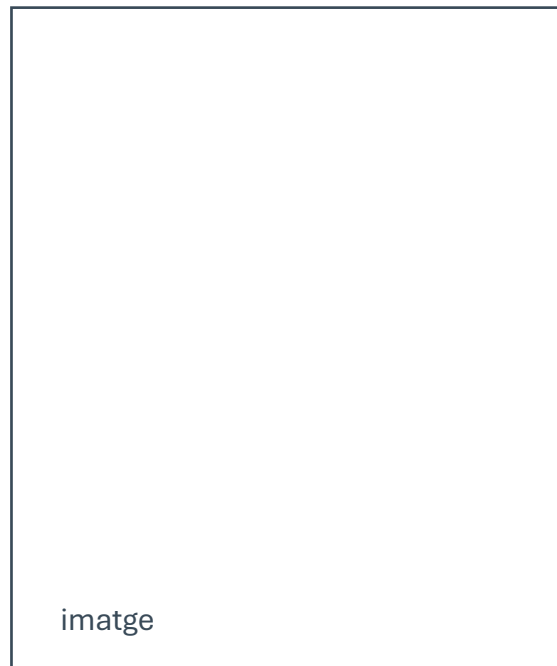
Estat de conservació:

Ubicació temporal:

Data d'entrada / Data de retorn:

Descripció:

Indicacions per l'exposició:

INFORMACIÓ PECES PRESTADES

ANNEX 2

PRESTADOR

Nom o raó social:

Adreça postal:

Telèfon:

Adreça electrònica:

Persona responsable (nom, cognoms, i DNI):

DADES DEL PRÉSTEC

Nombre d'objectes prestats:

Nom dels objectes:

Descripció:

Matèria/ tècnica:

Mides:

Motiu:

Termini:

Lloc d'ubicació:

Condicions ambientals d'exhibició:

Estat de conservació:

Valor per l'assegurança:

Permís per fotografiar, filmar, reproduir....

RECEPCIÓ

Responsable del transport:

Responsable de recepció:

MUSEU: Certifica que la informació és correcta: _____ Firma: _____ Data: _____

TRANSPORTISTA: He rebut nombre de paquets: _____ Firma: _____ Data: _____

RECEPTOR: He rebut els objectes ressenyats en les condicions indicades: _____ Firma: _____ Data: _____

RETORN: He rebut en les condicions de sortida: _____ Firma: _____ Data: _____

En cas d'anomalies en la RECEPCIÓ: _____

En cas d'anomalies en el RETORN: _____

Firma: _____ Data: _____

ESQUEMA PER MUNTAR UNA EXPOSICIÓ

ANNEX 3

RELAT GENERAL DE L'EXPOSICIÓ:								
ÀMBIT	MISSATGE. CONCEPTES CLAU	OBJECTES	EXPERIÈNCIES	ALTRES RECURSOS				RECURSOS MUSEOGRÀFICS
				text	imatges	vídeos	altres	
<i>Escriure el nom de l'àmbit 1</i>	<i>Breu resum del missatge principal o dels conceptes claus. Ens permet veure la coherència amb els altres àmbits i amb el relat general de l'exposició</i>	<i>Llistat dels objectes que poden anar en cada un dels àmbits fent servir la catalogació que hem fet. Poden ser reals, rèpliques, maquetes...</i>	<i>Podem tocar alguna peça? Podem olorar, sentir, posar-nos...?</i>	<i>Quin text concret tindrem</i>	<i>Quines fotografies, dibuixos... tindrem.</i>			<i>Aquí es pot descriure què necessitem per muntar-ho: vitrina, plafó, pantalla, altaveu, taula.... Es poden posar les mides dels diferents elements i acompanyar-ho d'algun plànol.</i>
<i>Àmbit 2</i>								
<i>Àmbit 3</i>								

BIBLIOGRAFIA

AAVV Comunitat de Pràctica Patrimoni i Escola (2019) *Guia per avaluar les activitats educatives patrimonials*. Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Museus 2030. Quaderns: Barcelona.

https://cultura.gencat.cat/web/.content/dgpc/museus/08.recursos/publicacions/quaderns/02_Guia-avaluar-disseny-activitats-educatives-patrimonials.pdf

AAVV. Xarxa de competències bàsiques (2019) *El treball per projectes: aprenentatge autèntic*. Departament d'ensenyament de la Generalitat de Catalunya.

<https://xtec.gencat.cat/web/.content/curriculum/xarxacb/documents/treball-projectes-aprenentatge-autentic..pdf>

AAVV. (2023) *Guia para el desarrollo de exposiciones en museos*. El Museo Transformador

FERNÁNDEZ, G. (2022) *El lenguaje museográfico. un breve manual de introducción al conocimiento y uso del lenguaje del siglo XXI*. Lenguaje museográfico: Tarragona.

MONTSERRAT, R.M.; PORTA, E. (1991) *Moviment d'objectes d'un museu. Formes de seguiment i control*. Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya: Barcelona.

PLANELLA, M. "Disseny i muntatge d'exposicions com a recurs didàctic" a Art Il·lustrat:

<https://montserratplanella.wordpress.com/portfolio/muntar-exposicions-un-recurs-didactic/>

SANMARTÍ, N. (2019) *Avaluar i aprendre: un únic procés*. Editorial Octaedro: Barcelona.

AGRAÏMENTS I COL·LABORACIONS

Museu Comarcal de la Conca de Barberà

Museus de Reus

Museu Terra

Institut Martí l'Humà

Institut Josep Tapiró

www.jornadesapropat.cat